

Horváth László Imre

ROSSEB

SZERKESZTŐI BEVEZETŐ

A 20. század két nagy háborújából a székelyek is alaposan kivették a részüket – egyrészt azért, hogy a katonaköteles korú férfiak, akik különféle alakulatokban szolgáltak, kikerültek a különböző hadszínterekre, másrészt pedig Székelyföld is mindkét háborúban hadszíntérré vált. Nyilván az utóbbi esetben a háború főként az itthon maradottakat érintette, harcoltak viszont a térségben olyan alakulatok is, amelynek embereit az akkori Magyarország más vidékeiről sorozták. Horváth László Imre Rosseb című regényének hetedik fejezete egy ilyen alakulat nagyrészt Székelyföldön vívott harcait mutatja be az első világháború idején. Az említett mű (amelyből folyóiratunk januári számában már olvashattak egy részletet) történelmi háborús regény, főhőse pedig Kis János, a Somogy-sámszon faluból induló parasztfiú, aki előbb az osztrák–magyar, majd a magyar hadsereg katonájaként mindkét világháborút megjárja, végül pedig az ötvenhatos forradalom harcaiban is részt vesz. A szerző célja – azon túl, hogy az egyszerű ember nézőpontjából kívánja láttatni a jelenkori magyar történelem három jelentős fegyveres konfliktusát – annak a szélsőséges és szinte feldolgozhatatlan élettapasztalatnak a megjelenítése, amely a 20. század folyamán több generáció tagjainak is osztályrészül jutott. Horváth maga is történész, és műve megírása során korabeli forrásokra, illetve a tárgyalt eseményeket feldolgozó tanulmányokra, monográfiákra egyaránt támaszkodott. A Székelyföld szerkesztősége főként azért döntött a regény egy újabb fejezetének a közreadása mellett, mert ez a régió első világháborús történetének egy viszonylag kevésbé ismert aspektusát dolgozza fel.

Magyarosi Sándor

HETEDIK FEJEZET

Erdélyi Kárpátok - Somogyásámsón - Bukovina - Sereth folyó - Kamienka

I.

Hat napon át tartott az út. Sambor, Sianki, Debrecen, Nagyvárad, Kolozsvár, Marosvásárhely.

Végül Maroshévízre reggel nyolc órára érkezett a harmadik zászlóalj szerelvénye. Kis János kiszállt belőle a peronra a szakaszával. 40 katona vagy 5 ló, ez állt minden szerelvényen, ahogy '14-ben is, mikor délre mentek a szerbek ellen. Két szakasznyi katona élt a vagonban hat napon át. Ugyan jól éltek, kitartott a menázi, dolguk nem akadt. Aludtak, kártyáztak, pipáztak. Arra Kis János nem tudott átszokni, nem érezte át a nagyszerűségét, megmaradt a cigarettánál. Ezen kicsit maga is csodálkozott, mivel pepecselni viszont igen szeretett, a pipázás pedig másból sem állt, mint hosszas, békés pepecselésből, amihez képest a dohány megsodrása cigarettának igen szegényesnek, szinte hirtelemkedésnek tűnt. Ilyesméről beszélgettek az utazás hat napja alatt is, hogy a dohányzás birodalmában ki mit választ, kimeríthetetlen téma volt.

Az állomáson várakozni kellett. A második zászlóalj szerelvénye késett. Aztán megjött a hír, katasztrófa történt, Marosvásárhelynél ütköztek egy másik vonattal, négy baka meghalt, negyven súlyosan megsebesült. Az ezred végül másnap felsorakozott Maroshévízen.

Háromezer katona, 1917. február hetedikén menetelni kezdtek. Ploptisura értek, itt éjjeleztek. Másnap délben érkeztek Gyergyóditróra. Magas hegyekben jártak, a hideg itt még csontrepesztőbb volt. Kis János felkészült rá, az embereivel együtt. Újságpapírral kitömött téli egyenruhában menetelnek, amit a hideg belőlük érhetett, kezüket, arcukat faggyúval kenték, erősen büzlöttek tőle és még így is igen nehézkesnek bizonyult a menet a fagyban. Előbb két napig a faluban dekkoltak, utána mentek a rajvonalba. Nem messze onnan, egy magas hegy tetején húzódott. Alatta széles völgy, benne futott a Balázs-patak, szemközt a másik hegyen pedig, meglehetősen távolságban, az orosz vonal.

Mégse a románokat fogják ütni, hanem a gyergyói havasokat védik az oroszról. Kis Jánoson és néhány másik öregén kívül mindenki csalódott. Miért nem a Rossebet küldik az ősi ellenségre, morogtak a katonák, ők meg nem szóltak semmit.

Most ők váltották le az itt lévő bajorokat. Azok örültek is, az állásaik félkészben, a fagy egészben várta őket. A népfelkelő németek nehezen vészték át a telet. A magyarok tudták, a télnek errefelé a Kárpátokban korántse lesz vége február közepén. Kezdhettek neki megint az állás-építésnek. Keserves munka, de legalább valamivel elfoglalták magukat.

A harmadik zászlóalj kilences százada felvonult a lövészárókba a 1150. magaslati pontra. Kijelölték a szakaszok és rajok körletét. Az ezred vonala szélesen elnyúlt a környező tájon. Akkor hát hegyekben fognak harcolni, ha lesz harc. Jobbra a 32. gyalogezred, balra a 3. bosnyák gyalogezred, akár a régi szép időkben, a háború elején.

Égészen augusztusig maradtak itt.

A hegyeket hó fedte, mikor beköltöztek az állásba, ez így is maradt március végéig. Ha történt is valami, akkor havazott. A Rosseb-bakák erősen bosszankodtak. Hóban nem áll meg a golyó. Nem tudtak fedezéket ásni, rendesen megcsinálni, amit a bajorok elslendriánkodtak.

Az orosz nem lehetett látni. Őrjáratok mentek le a völgybe, aztán fel a kaptatón egy darabig. Ott aztán puskalövésekkel visszazavarták őket. Tehát mégis ott állt szemközt az orosz. Az is figyelt, az is a havat hányta. Az előtt is drótakadály, ahogy a magyaroknál. Egyedül a tüzérsége nem aludt, meg az aknavetői a gyalogságnál. Kis Jánosékra nehéz hónapok következtek, a század állásai végig egy kiugróban húzódtak. Máshogy nem lehetett elvezetni az árkot, mint az ellenség szeme előtt, rájuk hullott a legtöbb bomba, a többi század állását szemből alig lehetett látni. Nappal folyamatos tűz tartotta őket fedezékben, éjjel tudtak csak dolgozni.

Még a hónap elején újak érkeztek. Beosztották őket, segítették a munkát. Megérkezett az új király parancsa is, amiben megtiltotta a kikötés büntetését a hadseregben. A katonák inkább szomorúak voltak tőle, mint felszabadultak. Hova lesz így a fegyelem? A Rossebben alig volt szükség büntetésre, de a megbízhatatlan elemeket csak az elretten-

tés tarthatta nyugton. Legalább megvárta volna az új király a háború végét.

Március tizenhetedikén József főherceg látogatta meg őket. Egész nap sétált a csapatok között, szakértő szemmel mindent végigmért. A kilences század állását mintaszerűnek, kiválónak mondta. Persze sok eszköz hiányzott még, nehéz volt felhozni bármit a hegyekbe, az étel is öszvéren jött fel, aztán főzőládákban melegítette magának a legénység. József főherceg is méltóztatott enni belőle, mint bajtárs, a kávé is elfogadta, amit a katonák kínáltak.

Kis János előtt megállt.

- Ismerős az arca, őrmester.
- Igenis, felség.
- Már láttam imitt-amott. Szabács óta harcol?
- Igenis, felség.

- Remélem a haza megjutalmazza a szolgálataért - mondta a főherceg, és kezét fogott Kis Jánossal. Aztán ugyanúgy, ugyanezen szavakkal Lőke Imrével is. De ez nem vont le semmit a dologból. Később éjjel rum mellett megbeszélték, ugyan kurucok és negyvennyolcas huszárak voltak egész gyerekkorukban, de ezt a mait nem tudták könnyek nélkül megállni férfi létükre. Ilyenek a királyok, mondta Lőke, a rossebbe. Az állás legalább kész volt.

A katonák más miatt is ünnepeltek. Maga József főherceg is örült a hírnek, nem is jöhetett volna jobbkor. Távmondattal érkezett a csapatokhoz: „Oroszország új cárja Michael Alexandrovics. A felkelők a Péter-Pál erődöt elfoglalták. A Zarkoje Selo-i helyőrség a felkelőkhöz csatlakozott.” Jó esély volt rá, az oroszok feladják a háborút. Hiszen minek is lenne forradalom, ha nem azért, mert belefáradtak? Ennek már csak így lehet vége. Ha pedig nincs az orosz, a többi ellenségét könnyen legyűri a Monarchia és a németek szövetsége. Hát csak ki kell tartani tovább.

A munka nem állt meg, a vonalat kiterjesztették hátrafelé. A hegyen az állás mögött új barlangváros épült, fedezékek a tartaléknak, beköltözött a konyha, a kötözőhely, néhány műhely is. Kantint nyitottak az erdőben.

A századokban rohamrajokat állítottak fel. A vérmesebb katonákat válogatták ide. Kézigéppuskát kaptak és gránátokat. Ezek fogják a

harc zömét megvívni. Akkor mi haza is mehetünk, mondta Csíkos Feri, egy dombóvári órásinas Kis Jánosnak. Vidám fiú volt, nem is sokáig vitézkedett a szakaszban, Lőke Imre hamar elküldte a fegyverjavító műhelybe. Nehogy azt az ügyes kezét véletlen letépje az aknagránát.

- Milyen kár, hogy a hadseregben nem lehet szőlőt metszeni, János.
- Ezt már más is mondta, százados úr.
- Különben maga már jobb is katonának, mint szőlősgazdának.

Ahhoz amúgy is fiatal még.

- Azt az apám is így gondolja, százados úr.

Áprilisban már könnyen tréfált Lőke Imre. A század állásai készen álltak, akár egész nap verethette az orosz, sérülés se történt több. Lassan inkább egy körlet parancsnoka lett, akár békeidőben. Körbejárt, beszélgetett, ellenőrzött, de alig volt mit.

Tartalékba olyan százlóaljak érkeztek, amiknek egyötöde volt osztrák, magyar vagy horvát, a többi mind megbízhatatlan elem. Azokat előre se vonták az állásba. Más kérdés, ha megindul az orosz, a tartalékból hogyan fognak majd ellentámadni. A Rosseb-bakáknak erre volt kész a válaszuk, itt nem jut át az orosz, nem is kell majd ellentámadni.

Telnek a napok, hetekké lettek, hónapokká. Furcsa életet éltek a fedezékvárosban. Jó levegő, szép kilátás, tiszta szanatórium, csóválták a fejüket a tiszték, akad köztük olyan, aki látott is szanatóriumot, tudta mi az.

Eljött a negyedik nyár, amit Kis János háborúban töltött. Így szabadságot is kapott. Menjen János, mondta neki Lőke Imre, és kezét fogtak. Hiszen másfél esztendeje nem járt otthon.

II.

Innen bajosabb volt hazajutni, négy napba is beletelt.

Kis János bejárja az országot vasúton. Többször elküldték az állomásokról, nézzen meg egy-egy várost, ha már itt jár, úgyse jön órákig vonat, ami neki jó irányba megy. Így sétálta be Kolozsvárt, Brassót, Gyulát. Budapesten nem kellett sétálnia, a Nyugati pályaudvar környéke amúgy is olyan rossz hírnek örvendett, nem vágyott elmerülni benne. A vonat éjszaka futott be, sok magához hasonló baka vesztegelt az állomáson, megaludt köztük a peronon, csupa vas és üveg kupola alatt.

Az országban már érezhető volt a szegénység. A bakára pedig mintha haraggal néztek volna. A pénze persze jó volt, sőt, krózusnak gondolták, mindenütt át akarták verni. Azért mégis vendéglőkben evett, pecsenyét és csapolt sört ivott hozzá, aztán homoki bort kancsóból. Leginkább hozzá hasonló katonákkal értette meg magát, sokszor invitálták saját asztalukhoz a Somogyba tartó magányos tisztet. Különösen néhány brassói hatos géppuskással töltött kellemes délutánt a városukban iszogatva.

Otthon gyászosabb kép fogadta, mint két éve. A kocsmában Németh Jócó helye üresen ásított a szokásos padon.

- Kivittük a temetőbe - mondta a kocsmárosnő. - Amit megfogadott, be is tartotta. Télen egy reggel a kedves diófája mellett találta meg szegény anyja. Piros tócsába fagyott a vér a két keze mellett. Éjszaka csinálta a dolgot, talán fel akarta kötni magát, de nem ment neki.

A kése vizont ott volt. Ahogy folyt el a vére, nem kiáltott senkinek. Ahhoz kellett az erő. De ezeket már a pohara mellett gondolta magának Kis János. Igen lesújtva indult neki a szőlőhegyre vezető útnak.

Ott is gyász várta. Apja ugyan végezte a dolgát, a pince újra tapasztva, a hátsó rész kibővítve. Ez ugyancsak nagy munka lehetett, míg ő nem volt itthon. Látszott, hogy az orosz pénzt elköltötték. Új hordók is sorakoztak, a szőlő is gyarapodott új karókkal, szélesebb is lett a szomszédéval. Az apja mutogatta, mire ment el a korona. Jó is hogy elment, ma már egyre kevesebbet ér.

- A tied lesz majd, amit megszereztél - mondta fejcsóválva az öregember. - A bátyáid nem jönnek már haza.

Már idősebb nővére, Edit is a szüleinél élt a hegyen. Elfértek a nagy házban. A férje elesett, a két gyereket otthagya árvának.

Két hétig maradt otthon. Nagyrészt munkával töltötte az időt. Kapálták a szőlőt, kötözték, stuccolták. Megigazítva, rendben hagyta ott, mikor indult vissza.

Az apjával esténként poharaztak. A háború alatt készült borait mutogatta. Jól sikerültek, a hadsereg is vett belőlük. De küldött adományba is. Nagy lajtoskocsikon vitték el, ő meg arra gondolt, sok szegény magyar bakának lesz jobb kedve, ha a fekete kenyér mellé akadt bora is. A hadsereg mindent elvitt a portákról, amit nélkülözni tudtak.

Összeszedett ócskavasat, rongyot, az összes megtermelt élelmet. Olcsón ugyan, de ki is fizette.

– Vethetnék bármennyit bármiből. Még a cirkot is elviszik. A tököt, a dinnyét is. Munkáskézből van kevés. Bár sokakat hazaengedtek, legyen, aki gazdálkodik. Nagy véletlenül éhen ne haljon az ország.

III.

Három napon át utazott vissza. A másik, sokkal nagyobb hegyen ugyanazt találta, amit otthagyt.

A bakák már arra fogadtak, mikor adja fel igazán az orosz.

Az ezred hírterjesztő és propaganda szakaszokat létesített. Azok is mentek órjáratba, táblákon írták ki az orosz katonáknak a senkiföldjén, mi zajlik náluk otthon, mert azok nem tudták. A cár lemondott, közeleg a béke. A Monarchia hadvezetése tüzszünetet vezényelt, áprilisban vette kezdetét, az orosz húsvét idején. Udvarolunk a kozákoknak, morogtak a somogyi bakák.

Kis Jánost nem zavarta a dolog. Amíg nyugalom van, addig jó, gondolta. Lőni azért mindennap lőtték az állást, de az csak olyan volt, mint az eső. Ki lett már annyira építve, hogy nem törődnek vele.

„Nazar!” – végül ezt írták ki az oroszok a dróthoz a tábla hátoldalára, amit a szerbek csináltak nekik a tisztek parancsára. Aztán a magyarok felé fordították. Azt jelentette: Vissza!

Aztán mégis barátkozni kezdtek. Két hétig beszélgettek a parlament járőrök. A hadvezetés jól sejtette, az ellenségben hatalmas volt a békevágy. De végül leváltották a szemközti orosz ezredet egy másikra. Akik a helyükre jöttek, lövésekkel kergették el a magyarokat, és azt a néhány szerbet, aki beszélte a nyelvüket.

Júliusban híre jött, Galíciában új offenzívát indított az orosz. Hiába volt náluk a forradalom. Azt se a muzsik baka találta ki így, csóválták a fejüket a somogyiak. Lett új hadügyminiszter is közben – Kerenszkijnek hívták, és állítólag valami herceg volt –, de a támadást ugyanúgy Bruszilov vezette. A francia nem engedte kilépni az oroszot a háborúból. Mit gondolsz, pajtás, mit lőnek ki milyen ágyúból? Francia ágyúk francia bombákat. Az orosz kunyhót is alig tud tapasztani, nemhogy ágyút önteni. De az új támadás is kudarcba fulladt, a németek

előrenyomultak, elfoglalták egész Galíciát, a harcok pedig áttevődtek Bukovinába.

A 44-es ezred nyugalma hirtelen véget ért. 1917. június huszonkettődikén heves tüzérségi és aknatűz zuhogott az állásra. Az őrszemek riadót fújtak. Délelőtt tíz órakor az orosz gyalogság megindult a völgynek, majd fel a hegyre, neki a drótnak.

Kis Jánosék löni kezdték őket. A legtöbb katona csak irányba lőtt. Régen vagy sosem ölték embert, kevésse fülött hozzá a foguk. Kis Jánosé se. De elég volt néhány vérmesebb géppuskás, azok belekaszáltak a szerencsétlenekbe, akiket eléjük hajtottak, mint a barmokat. Vonultak is vissza. Másnap tíz órakor azért ugyanúgy megpróbálták a rohamot. Hegytetőn álló, mélységében tagolt állások ellen, amit jól felszerelt, elszánt magyarok védtek, kettős, néhol hármas drótkadály mögött. Árkok rendszere ellen, aminek a tüzérségi pergőtűz is csak olyan volt, mintha egér rágná a mosóteknő szélét. De azért csak jöttek. A senkiföldje közepén húzódott néhány sekély árok, a bajorok régi előretolt állásai, míg ki nem üritették őket. A támadók csak addig jutottak el; onnan lövöldöztek felfelé egész kora délután.

A dolog vége az lett, hogy az ezred rohamszakaszai összegyűltek a század körletében, aztán elindultak lefelé. A géppuskák támogatása mellett, majd gránátot szórva nyomultak előre. Ütemben haladtak. Legalább kipróbáljuk őket, morgott Lőke Imre a távcsöve mögött. Hét fős rajokban mentek, tizenegy raj. Két órán át tartott a dolog, de ebből egy csak ahhoz kellett, hogy egyáltalán leérjenek. Aki orosz maradt, megölték, alig néhány adta meg magát.

Az ezred augusztus huszonötödikén hagyta el az állásokat, amiben a katonák több mint fél évig éltek. Gyergyóditrón szálltak vonatra. Bő háromezer katona, abból kétezer harcoló puskás, harmincnégy géppuska, néhány gyalogsági ágyú, akna- és gránátvetős osztagok.

IV.

Huszonkilencedikén délben érkeznek meg Snyatyira, Bukovinába.

Kivagonírozás után a zászlóaljok egyenként menetelni kezdtek.

A Sereth folyónál lévő vonalba tartottak, a katonák rögtön úgy mondták, Szerecc. Vajon szeretni fog-e, járt körbe a kérdés az ezredben.

Napokon át mentek, szárazra égett mezőkön, frissen aratott búzatáblák mellett, mindig más faluban éjjelezve.

Az őszi Panka faluban köszöntött rájuk. Másnap este Ropcéra értek, onnan a következő nap estéjén indultak és egész éjjel meneteltek Czudéra. Szeptember harmadikán Oberwikowba értek, negyedikét is itt töltötték, készültségben. Másnap hajnalban indultak tovább. A következő napon Oberhorodnikon voltak, azután átmentek Bikára. Bikán Kövess Hermann tábornagy elvonultatta maga előtt az ezredet és megszemlélte őket.

Szeptember nyolcadikán egész napos menetelés után érték el Kamienkát. Két napig maradtak a faluban, utána váltották fel a németeket a Sereth folyó előtti állásban.

Megint folyó folyt át a senkiföldjén. Néhol csak két kilométer után következett az orosz vonal. Egyik fél se lőtt. A német állások primán ki voltak építve. Betonból öntött fedezékek, épen az összes rajvonal, futóárkok, pallók és kilövések mindenütt, drót is több sorban feszült előtte.

Amit lehetett, rendbe raktak még ezen is, a vezetőség nagyobb támadásra számított. Velük együtt az öreg katonák egy percig se bíztak benne, hogy az orosz csak úgy kiszáll a háborúból. Senki se látott még ilyet. Hát most benne vagyunk megint, mondogatták, és várták a gőzhengert.

Szeptember tizenötödikén megérkeztek a bosnyákok is, az egész 3. ezred. A Rosseb-bakák igencsak örültek nekik. Aznap az egész negyedik zászlóaljat visszavonták tartaléknak. A trén az állás mögötti két faluban, Waschkoutzban és Babrineskiben állt, ők is ott rendezkedtek be.

Az orosz nem pihent. Repülőket és ballonokat engedett fel, tüzérsége hevesen lőtt, még gyalogsági tűz is jött át a Sereth túlsó partjáról. Így telt a hónap második fele: várták a támadást.

Október negyedikén különösen keményen lőtte az orosz a zászlóalj körletét. Több telitalálat beütött, Kis János szakaszából meghalt öt ember, hármat sebesülten vittek hátra. A járőrharok is komiszak lettek, lassan csak a rohamszakaszoknak volt érdemes kimenni a senkiföldjére. Az orosz nyolcvanfős osztagokat is kiküldött felderítésre. Egy rohamraj lest vetett, nyolc katonával megfutamította az egyik ilyen osztagukat. Kóstolódnak, mondogatták a tisztések, kóstolódnak. Kez-

denek már átjönni, mint a farkasok. Aztán ha nem figyelsz, pajtás, itt van az egész ezredük, rajtunk az egész hadseregük.

Október hatodikán reggel öt órakor az ellenséges tüzérség löni kezdte a harmadik zászlóalj vonalát, ez hamarosan pergőtűzzé alakult. Riasztották az egész legénységet, a tartalék is előrejött. Hatkor felhangzott a Hurrá! kiáltás, megindult az orosz gyalogság. Kis János zászlóaljának jobbján a bosnyákok azonnal löni kezdtek, a támadók hullottak előttük. De balra a második zászlóalj két szektora néma volt.

A legénység a kavernában maradt a bombázás alatt, az orosz megodaért. Két századot rögtön elfogtak és nyomultak tovább előre. A vonal mögött műszakiak várták az ágyúzás végét, a roham őket is legázolta. Az ezred tartaléka ellentámadásba ment, de fogalmuk se volt, mekkora orosz erő van már az állásban, így őket is véresen visszaverték.

A támadók betörték Waschkoutz faluba, oldalt pedig a harmadik zászlóalj árkaiba is.

Szemközt még mindig heves volt a gyalogsági tűz. Ha elhagyják az állást, itt is áttörnek. Kis János százada állt a legtávolabb az eseményektől, a bosnyákok mellett. Látni lehetett, ahogy a bosnyákok is csapatokat különítettek ki, és indultak az áttöréshez harcolni.

Ha itt várják be az orosz, oldalt és hátba kapja őket, esélyük se lenne. Ha a vonalat áttörték, mindenáron be kell tömni a rést.

Lőke Imre név szerint szólította az embereket, akiket magával vitt. Csak kevés őrséget hagyott, ami egy gyenge támadást még visszaverhetett. Ennyire nem lehet okos az orosz. Annyi ereje se maradhatott, hogy szemből újra támadjon.

Balra tombolt a harc, a bosnyákok és 44-esek rohamszázada megtámadta a betört ellenséget, de azok még mindig túlerőben voltak. A harmadik zászlóalj katonái az árokból kitörve kapták oldalba az oroszokat. Kis János már két éve, Sopianow óta nem vett részt ilyen csatában. Pisztollyal és kézigránáttal küzdötte előre magát. Ment elől Lőkével, mögötte az emberei.

Az oroszok két ezreddel és egy rohamzászlóaljjal törtek be. Az újabb ellentámadás alatt az egyik ezredparancsnokuk elesett, végül arra vonultak vissza. A Monarchia összekeveredett csapatai visszavették az állást. Németek is felbukkantak, az ő rohamosztaguk még távolabbi szomszédból jött át. Délre az ellenség már menekült vissza a folyón

túlra. Hullák és sebesültek hevernek mindenütt a nyomában. De rengeteg volt a saját halott is: mire újra a magyaroké lett a vonal, olyan ritkásan tudták csak megszállni, hogy egy újabb támadást már nem lettek volna képesek ennyi emberrel visszaverni. Az orosz azonban nem támadott.

Délután hat órára tért vissza Kis János századának zöme a saját körletükbe, az ezred szélére. A bosnyákokat marasztalták, pálinkát ittak velük. Sok elkeveredett katona volt ebben a szektorban is, a nagy felfordulásban napokig tartott, amíg visszatalálnak a sajátjaikhoz.

Másnap számolták össze a holtakat. A Rosseb aznap ezer embert veszített. A második zászlóalj megsemmisült. A harmadik zászlóaljban is százával haltak meg, a tartalék negyedikben szintén. A nap folyamán öt orosz jött előre fehér zászlókkal a senkiföldjén, tárgyalás után magukkal vitték az elesett ezredesük holttestét.

A következő nap hatalmas eső zúdult le, érezhetően hűlni kezdett a levegő. A katonák nekiláttak a téli állások építésének. Szemközt az orosz is ezt csinálta, ami reményt adott, nem lesz következő támadás, ha ők is itt akarnak kitelelni. A hónap eltelt újabb csata nélkül. Olykor meglepetésszerű gyalogsági ösztűz érkezett a folyó túlsópartjáról, de amint viszonozták a somogyiak, abba is maradt. Néhányan mégis megsérültek ilyenkor, nem lehetett elég ébernek lenni.

Novemberben az orosz tüzéség folyamatosan lőtt, a saját csak ellenőrző lövésekkel jelezte, ő is ott van. Talán nincsen már lőszerünk, morogtak az ezred katonái. Kis János sosem kedvelte a tüzereket. Az a hír járta, orosz tankok jelentek meg az októberi támadásban, de azokat a tüzerek rögtön megállították. Erre csak hümmögött. Pedig ő is megnézte ezeket az új fegyvereket Lőke Imre távcsövén. Óriás batárok, mint egy-egy nagyobb cséplőgép, hevertek szétlőve a folyó túlsópartján.

Új hírek érkeztek, napiparancsban olvasták fel őket. Oroszországban polgárháború tört ki, Kerenszkijt legyőzték a vörös kommunisták. A szemközti oroszok elől titkolhatták, mi folyik a hazájukban. A Monarchia propagandaszakaszai Kamienkánál is elkezdtek a munkát. Az oroszok néha tárgyaltak, néha lőttek. A tüzéségük inkább dolgozott, mint a gyalogság. Kis Jánosék újra állást építettek, tökéletesítették a

védelmet. November kilencedikén talán mégis megtudtak valamit az oroszok, nagy éljenzés és lövöldözés hangzott az állásukból, vörös világítórakéták repültek az ég felé. A harc azonban nem szünetelt.

November huszadikán Rebwald ezredes, a 21. dandár parancsnoka érkezett megszemlélni az állásokat. Ahogy megjelent Kis János századának a szektorában, hogy körbejárjon, lövés érte. Egy orosz mesterlövész átlőtte a hasát. Összeesett, és néhány percen belül meg is halt.

Az oroszok felé tartó parlamentereket, bár fehér zászlóval mentek, tüzeléssel fogadták, még visszakúszni se engedték őket, fogságba estek. Ebből aztán mindenki láthatta, hogy nincs fegyverszünet. A Rosseb-bakák éberen őrködtek, a figyelmetlenség, tétovaság legutóbb ezer ember életébe kerül.

Decemberben aztán már az oroszoktól jöttek tárgyalni fehér zászló alatt. A magyarok bizalmatlanok voltak. Az alku mégis létrejött, a senkiföldjén a tiszték aláírták a fegyverszünetet. Azzal december ötödikén a Rosseb-ezred négy év háborúja ért véget Oroszország ellen. Több lövést a somogyiak a keleti fronton nem tettek.

A senkiföldje semleges terület lett, oda tilos volt belépni. Nem is mentek volna, hogy megöleljék szemközti sorstársaikat. Nem törődtek velük. A hadvezetés is parancsban tiltotta a barátkozást, óvott a fertőző bolsevik eszméktől, amik Oroszország vesztét okozták, mint valami járvány.

Kis János hitetlenkedve állt az események előtt, ahogy sokan mások is. December tizenhetedikén aztán menetben elhagyták a Kamionka melletti állást. Még csak nem is éjszaka mentek, világos reggeli indulással indult az oszlop, estére Babrinestibe értek. Ott karácsonyoztak, aztán a harmadik zászlóalj átment Kapka faluba huszonnyolcadikán. Év végéig itt maradtak.

Letelt egy újabb év is, a legnagyobb ellenség pedig kiesett a háborúból.

Erdőbejárat
(100 x 120 cm, olaj, vászon)